

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม :
ศึกษากรณีองค์กรต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถาน 2544-2545

นายภักดี จิตต์หมวด

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-5702-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI MUSLIM SOCIAL MOVEMENT :
A CASE STUDY OF AFGHAN WAR RESISTANT ORGANIZATIONS, 2001- 2002

Mr. Puntin Jitmoud

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Sociology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-5702-6

นายกันทิล จิตต์หมวด : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม : ศึกษารณีย
องค์กรต่อต้าน สงคราม ใน อัฟกานิสถาน 2544 – 2545. (THAI MUSLIM SOCIAL
MOVEMENT : A CASE STUDY OF AFGHAN WAR RESISTANT ORGANIZATIONS,
2001- 2002) อ. ที่ปรึกษา : รศ. สุริชัย หวันแก้ว, อ.ที่ปรึกษาร่วม : รศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์
192 หน้า. ISBN 974-17-5702-6.

การวิจัยเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม : ศึกษารณียองค์กรต่อต้าน
สงครามในอัฟกานิสถาน 2544-2545 มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการ
เคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิมในกรณียกรต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถาน 2) เพื่อศึกษา
อัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมที่เกิดจากการร่วมกันเคลื่อนไหวทางสังคม และ 3) เพื่อศึกษาถึงความร่วมมือ
กันระหว่างองค์กรชาวไทยมุสลิมในการดำเนินการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยใช้ทฤษฎีการระดมทรัพยากร
และแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ เป็นกรอบในการศึกษา และศึกษาจากองค์กรชาวไทยมุสลิมจาก 2 พื้นที่ คือ ใน
กรุงเทพฯ และใน 5 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นองค์กรภายใต้พระราชบัญญัติบริหารองค์กรศาสนา
อิสลาม พ.ศ. 2540 และองค์กรพัฒนาเอกชนชาวไทยมุสลิม จำนวน 6 องค์กรผ่านกิจกรรมต่างๆ ของ
องค์กรเป็นกรณียศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายสูงสุดของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมครั้งนี้คือ สันติภาพ โดย
การเรียกร้องให้ยุติสงครามโดยเร็ว ส่วนกิจกรรมที่หลากหลายในการขับเคลื่อน ตั้งอยู่บนแนวทางของ
สันติวิธีตามวัฒนธรรมอิสลามเป็นสำคัญ โดยองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม ต่างมีส่วนนำเอาคำสอน
ของอิสลามมาสู่การปฏิบัติทั้งในส่วนที่เป็นเป้าหมาย รูปแบบและสาระของขบวนการ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อน
ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ร่วมของชาวไทยมุสลิม จากการศึกษาการดำเนินงานขององค์กรการเคลื่อนไหวทั้ง 6
องค์กร ซึ่งมีสถานภาพทางกฎหมายและทางสังคมแตกต่างกัน ข้อแตกต่างขององค์กรเหล่านี้ มีส่วนสำคัญ
ในการระดมทรัพยากรในการเคลื่อนไหวทางสังคมที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพและลักษณะของแต่ละ
องค์กรนั้นๆ ซึ่งทำให้เห็นถึงการร่วมมือกันอย่างหลวมๆ ระหว่างองค์กรของกลุ่มชาวไทยมุสลิมในบริบท
สังคมไทย

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา..ลายมือชื่อนิสิต.....กันทิล จิตต์หมวด.....
สาขาวิชา.....สังคมวิทยา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....สุริชัย หวันแก้ว.....
ปีการศึกษา ..2546.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....ชัยวัฒน์ สถาอานันท์.....

4381153024 : MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY

KEYWORD : SOCIAL MOVEMENT / THAI MUSLIM / RESOURCE MOBILIZAION / IDENTITY

PUNTIN JITMOUD : MUSLIM SOCIAL MOVEMENT : A CASE STUDY OF AFGHAN WAR RESISTANT ORGANIZATIONS, 2001- 2002. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. SURICHAJ WUN'GAE0, THESIS CO-ADVISOR : ASSOC.PROF. CHAIWAT SATHA-ANAND,Ph.D. 192 pp. ISBN 947-17-5702-6

The research on "Thai Muslim Social Movement: A Case Study of Afghanistan War Resistant Organizations, 2001-2002" has 3 objectives : firstly, to study factors responsible for the working of Thai Muslim social movement; secondly, to study the Muslims' collective identity resulted from participation in the social movement; and lastly, to study cooperative activities among the Thai Muslim social movement organizations. Resource Mobilization Theory and the concept of Identity are employed in studying this social movement. Using qualitative research method, six Thai Muslim organizations are selected as study focuses, two of which are created under the Islamic Religious Administration Law B.E. 2540, the rest are Muslim NGOs operating both in Bangkok and in the five Southern provinces of Thailand.

The research findings are : the ultimate goal of Thai Muslim social movement is peace. Relying on Islamic culture, they make appeal to immediately stop the war and search alternative ways to prevent further violence. The social movement organizations have significantly referred to Islamic teachings to support their justifications, goals and processes of social movement. All these appear to reflect their higher ideals. Resource Mobilization Theory and the concept of Identity are used to critically explain the pattern of cooperation among the organizations, and the political structures which facilitates such social movement. Although there exist differences among these organizations, notably the way in which each mobilized resources for its group, together they relate to one another and emerge as a loose social movement of the Muslim minority operating in the Thai context.

Department...Sociology and Anthropology.. Student's Signature..... Puntin Jitmoud
Field of study ...Sociology..... Advisor's Signature..... Surichai Wungaeo
Academic year...2003..... Co-advisor's Signature..... Chaiwat Satha-anand

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้เนื่องด้วยความเมตตาและความช่วยเหลือจากพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮ์ (ซุบฮาน่า) ตลอดจนการสนับสนุนจากคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิหลายฝ่าย บรรดากัลยาณมิตรทุกท่าน และผู้หวังดีต่อผู้วิจัยที่ช่วยกันขอคู่อำ (ขอพร) จากพระผู้เป็นเจ้าทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ทำได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยรู้สึกสำนึกในบุญคุณของคณะกรรมการทุกท่าน โดยรองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งทั้งสองท่านได้กรุณามอบโอกาสและคำแนะนำ ตลอดจนการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี และด้วยความกรุณาของศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์และอาจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง ที่สละเวลาอันมีค่า กรุณาได้รับเป็นคณะกรรมการ และกรรมการสอบในครั้งนี้ จึงขอขอบพระคุณในความเมตตาของทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่กรุณาให้ข้อมูล ความคิดเห็น ขอบคุณมูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทยที่กรุณาเอื้อเพื่อข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้และขอขอบคุณองค์กรชาวไทยมุสลิมทุกองค์กรที่ร่วมกันดำเนินงานเคลื่อนไหวทางสังคม อันส่งผลให้เกิดความตระหนักในหมู่มุสลิมในการต่อต้านสงครามอัฟกานิสถาน

สิ่งที่ผู้วิจัยได้เรียนรู้จากการทำวิจัยมิใช่เพียงความรู้ แต่ผู้วิจัยได้เรียนรู้ข้อบกพร่องอันสำคัญยิ่งของผู้วิจัยเอง คือ การปล่อยให้เวลาล่วงเลย จนได้สร้างความไม่สบายใจและอึดอัดใจแก่คณะกรรมการทุกท่าน รวมถึงอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่าน ซึ่งแม้ว่าผู้วิจัยจะสร้างความลำบากใจให้แก่ท่านเพียงใด แต่ด้วยความเป็นอาจารย์ “ครูของศิษย์” อาจารย์มีเคยอดท้วงและยังคงติดตาม ช่วยเหลือจนกระทั่งทำให้ผู้วิจัยมีวันนี้ได้ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้ง ความสำนึกและพร้อมที่จะน้อมรับแก้ไขความบกพร่องของตนเอง “ศิษย์” ขอน้อมขออภัย “ครู” ทุกท่าน ศิษย์สำนึกในบุญคุณของ “อาจารย์” ทุกท่านจะคิดตรา ตรึงอยู่ในหัวใจของ “ศิษย์” ผู้นี้ตลอดไป

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอขอบคุณ รศ. เสาวนีย์ จิตต์หมวด “แม่” ซึ่งเป็นมากกว่าแม่ แต่ท่านเป็นเสมือนทุกอย่างของชีวิต ผู้ซึ่งให้กำเนิด อบรมสั่งสอน ชัดเกล้า เป็นแรงบันดาลใจและแนวทางในการดำเนินชีวิต ขอพระองค์อัลลอฮ์ (ซุบฮาน่า) ทรงตอบแทนในคุณงามความดีของท่านด้วยเทอญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ปัญหาการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การเคลื่อนไหวทางสังคม.....	8
ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	8
องค์ประกอบของการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	9
รูปแบบของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	9
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	12
ทฤษฎีการระดมทรัพยากร.....	13
ข้อถกเถียงทฤษฎีการระดมทรัพยากร.....	20
วัฒนธรรมกับการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	21
แนวคิดอัตลักษณ์ชาวไทยมุสลิม.....	24
อัตลักษณ์.....	24
แนวคิด อัตลักษณ์กับการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	24
การต่อรองเชิงอัตลักษณ์.....	25
แนวคิด หลักการเกี่ยวกับอิสลามและมุสลิม.....	27
กรอบในการศึกษาวิจัย.....	38

บทที่	
3. ระเบียบวิธีวิจัย	39
รูปแบบการวิจัย.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
พื้นที่.....	41
ประเภทขององค์กร.....	41
กิจกรรมขององค์กรชาวไทยมุสลิมและการเลือก.....	43
ขอบเขต.....	45
4. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม.....	46
ข้อมูลเบื้องต้น.....	46
กิจกรรมการเคลื่อนไหวขององค์กรมุสลิมในประเทศไทย.....	48
องค์กรชาวไทยมุสลิมและกิจกรรมในการเคลื่อนไหวทางสังคม.....	56
คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย.....	57
คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	70
สภาองค์กรมุสลิมแห่งประเทศไทย.....	83
สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย.....	102
มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย.....	114
กลุ่มมุสลิมเพื่อสันติ.....	122
วิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม.....	130
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	138
สรุปผลการวิจัย.....	138
การอภิปรายผล.....	144
ข้อค้นพบทางทฤษฎี.....	154
ข้ออภิปรายทางทฤษฎี.....	156
รายการอ้างอิง.....	158
ภาคผนวก.....	165
ภาคผนวก ก. อภิธานศัพท์.....	166
ภาคผนวก ข. แนวคำถาม	169
ภาคผนวก ค. เอกสารแถลงการณ์.....	171
ภาคผนวก ง. รายชื่อสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ณรงค์คว่ำบาตร.....	188
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	192

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1. ตารางแสดงการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม ช่วงที่ 1.....48
2. ตารางแสดงการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม ช่วงที่ 1.....49
3. ตารางแสดงการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม ช่วงที่ 1.....51

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย